

Förskolorna Filuren och Mullbärets Värdegrund

Värdegrunden ska enligt *Lpfö98* uttrycka de etiska förhållningssätt som ska präglade den pedagogiska verksamheten. Nedan följer vår tolkning av, och vårt försök att i praktiken omsätta, de områden som behandlas i Läroplanen.

Grundläggande värden

Att ställa sig bakom de värderingar som förskolan enligt *Lpfö 98* ska vila på är det nog väldigt få som skulle protestera emot. Det är vackra ord fyllda med positiva associationer och de är dessutom ett måste i varje politiskt korrekt sammanhang. Vem vill inte ha en förskola som präglas av demokrati, varje människas egenvärde, människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, jämställdhet och solidaritet?

Men vad vi som pedagoger måste fråga oss är vad allt detta innebär rent konkret för oss på förskolan. Det handlar alltså inte om att vi ska ”lära ut” detta till barnen utan snarare om att vi som personal ska agera utifrån dessa principer för att skapa en miljö som bygger på det ovanstående. Hur gör vi för att omsätta detta i praktiken? Hur gör vi för att tydliggöra de här värderingarna varje dag? Vad betyder t.ex. demokrati när det kommer till barn? Vad betyder det för oss?

Det här är ingenting man enkelt kan sammanfatta på några rader i ett dokument. Det handlar snarare om att hela tiden ha ett kritiskt förhållningssätt till det arbete man gör och de situationer man hamnar i varje dag, samtidigt som man går till botten med vad dessa begrepp verkligen betyder. Demokrati betyder t.ex. inte att alla ska få bestämma själva – det är anarki. Dessutom kan demokrati aldrig på riktigt genomföras bland omyndiga personer, en vuxen måste alltid få vara vägledare. Men om man ser på demokrati som en förhållningssätt där alla har rätt att göra sin röst hörd, samtidigt som man har skyldigheten att lyssna på vad andra har att säga, så är den i allra högsta grad applicerbar i alla miljöer. Här kommer också människans egenvärde och människolivets okränkbarhet in i bilden. I förskolan innebär det att varje barn har rätt att bli sett och hört och taget på allvar varje dag, både av andra barn och av vuxna. Precis som det står i läroplanen är detta något som både ger individen frihet men samtidigt ett motsvarande ansvar att respektera andra individers integritet. Det handlar alltså lika mycket om skyldigheter som rättigheter. Det här är något som vi pedagoger måste försöka få fram genom att ge alla barn lika mycket plats. Men för att detta ska få genomslagskraft är det även något som måste präglade alla mänskliga relationer på förskolan, såväl barn-barn, barn-vuxen som vuxen-vuxen.

Jämställdhet är också något som alla i dagens samhälle anser vara en självklarhet. Alla politiker är som bekant numera feminister. Men när det kommer till praktiken ser saker och ting ofta inte så solklart ut. Ytterst sällan handlar det då om att någon faktiskt tycker att kvinnor är mindre värda än män, utan det rör sig om omedvetna inlärd skilda förhållningssätt till, och förväntningar på de olika könen. Det här är någonting som är högaktuellt på en förskola i och med att vi här på allvar har chansen att förändra detta mönster. Vi måste reflektera över de sagor vi läser och hur könsrollerna ser ut där, *hur* vi talar till barnen, *vad* vi faktiskt säger (är pojkar alltid tuffa och flickorna fina?), vilka aktiviteter vi uppmuntrar dem till, hur vi reagerar på deras beteenden osv.

Förståelse och medmännisklighet

Hur gör vi för att ta till vara på och utveckla barnens förmåga till ansvars- och medkänsla? Det kan vi göra både genom att tydligt markera när någon gör något som bryter mot detta, och genom att sätta barnen i, eller få dem att leva sig in i situationer, där ansvars- och medkänsla krävs. I vardagen på förskolan finns massor med sådana situationer: var och en måste plocka undan efter sig men vi hjälps också åt att plocka undan saker någon annan lekt med, barnen får hjälpa till att duka eller att förbereda samling, barnen får ta ansvar för att inte leksakerna går sönder eller kommer bort när de leker med dem, när någonting händer diskuterar vi med barnen hur man kunde agerat bättre i situationen i fråga osv. I sagans värld finns också stora möjligheter att öva upp medkänslan genom att identifiera sig med de olika karaktärerna, och där tas också många moraliska frågor, samt de stora livsfrågorna upp, på ett för barnen spännande och engagerande sätt.

Att tänka sig in i en annan människas (fiktiv eller verklig) situation hänger också ihop med öppenhet och respekt för olik tänkande. Ett annat sätt att jobba med detta är att ta tillvara den eventuella kulturella mångfald som finns. Det behöver inte vara svårare än att så fort tillfälle ges låta det/de barn som talar ett annat språk eller har rötter i ett annat land lära oss några ord, eller berätta någonting om landet i fråga. Det vill säga om barnet själv vill.

Det vi som jobbar i förskolan måste tänka på är att alltid hålla oss så objektiva vi bara kan och att inte glömma bort att förtydliga för barnen, t.ex. vid påsk- eller julvandringar i kyrkor, att det här är *ett* sätt att se på saken, men inte det enda. I andra länder, eller bara i andra familjer tänker eller tror man annorlunda, och en gång i tiden tänkte man annorlunda i Sverige med. Inget sätt är mer rätt än det andra så länge det inte säger emot de grundläggande värderingar läroplanen och förskolan vilar på.

Om vi har att göra med en väldigt homogen grupp, hur gör vi då? Ja, då blir det ju förstås svårare att få in mångfalden på ett naturligt sätt och man måste vara lite mer genomtänkt. Man kan t.ex. läsa sagor från skilda delar av världen, lyssna på musik, smaka på mat, kanske jobba mer temainriktat. Vi lever trots allt i en alltmer globaliserad värld och även om vi inte har barn med rötter i andra länder har vi säkert en hel del barn som rest till olika platser. Eller så har vi pedagoger gjort det och kan berätta.

Saklighet och allsidighet

Förskolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och dessutom uppmuntra dem! På detta sätt kan alla föräldrar med samma förtroende lämna sina barn till förskolan samtidigt som barnets tilltro till sig själv grundläggs. Det här hänger mycket ihop med rubriken ovan. Saklighet och allsidighet grundar sig i förståelse och medmännisklighet. Det är vår plikt att som pedagoger ha öppna sinnen och vara positivt inställda till förnyelse och olik tänkande. Barn är känsliga och kan lätt känna av vuxnas fördomar utan att de sägs rakt ut.

Alla som jobbar i förskolan *måste* dock hävda de grundläggande värden som anges i läroplanen (och som också tas upp under den första rubriken här). Som sagt så är vi t.ex. skyldiga att aktivt motverka traditionella könsroller. De grundläggande värdena går så att säga alltid först. Vi kan inte bortse från dem i allsidighetens namn.

Läroplanen säger att det som ska prägla arbetet i förskolan är dessa fyra punkter:

- omsorg om det enskilda barnet
- trygghet
- utveckling
- lärande

Det finns ingen omsorg och trygghet utan förståelse och medmänsklighet, precis som det inte heller finns någon verklig utveckling eller något egentligt lärande utan saklighet och allsidighet.

Vårt uppdrag

För att se hur vi på Filuren och Mullbäret arbetar för att genomföra *Lpfö98*:s uppdrag hänvisar vi till våra grovplaneringar.